

รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รหัสวิชา ส๒๑๑๐๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เศรษฐศาสตร์น่ารู้

เรื่อง ฟังพา แข่งขัน และอยู่รอด
ในระบบเศรษฐกิจไทย

ครูผู้สอน ครูอาทิตย์ ชัยเทพา

สัมภาษณ์ จากภาพ

**“ในโลกเศรษฐกิจจริง
เราทั้งพึ่งพาและแข่งขันกัน
ในเวลาเดียวกัน”**

เรื่อง ฟังพา แข่งขัน

และอยู่รอด

ในระบบเศรษฐกิจไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ ความเข้าใจ

- อธิบายความหมาย สาเหตุ และลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้อย่างถูกต้อง

ด้านทักษะ/กระบวนการ

- วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนจากกรณีศึกษา และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์โดยอิงจากหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม

- มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน และเห็นคุณค่าของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างพึ่งพาอาศัยกันบนพื้นฐานของความเป็นธรรมและยั่งยืน
สมรรถนะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนจากกรณีศึกษา และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์โดยอิงจากหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น โดยมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน และเห็นคุณค่าของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างพึ่งพาอาศัยกันบนพื้นฐานของความเป็นธรรมและยั่งยืน

สถานการณ์ที่ ๑ “ข้าวแลกยาง”

ชาวสวนยางในภาคใต้ผลิตยางพาราเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถปลูกข้าวไว้กินเองได้ เพราะสภาพภูมิประเทศ ไม่เหมาะสม พวกเขาต้องซื้อข้าวจากภาคกลางที่สามารถ ปลูกข้าวได้ดี ขณะเดียวกันชาวภาคกลางก็ต้องซื้อยาง จากภาคใต้มาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม

คำถาม

สถานการณ์นี้คือ “**พื้งพา**” หรือ “**แข่งขัน**” หรือทั้งสอง เกิดผลดีหรือผลเสียต่อชุมชนอย่างไร

พื้งพา

ปัญหาหรือความเสี่ยง

- ถ้าพื้นที่ใดผลิตไม่ได้หรือราคาผลิตผันผวนเปลี่ยนแปลง อาจกระทบอีกฝ่าย
- ถ้าขาดการขนส่งหรือราคาสินค้าเปลี่ยนเร็ว จะทำให้คนในพื้นที่ลำบาก เช่น คนได้ซื้อข้าวแพง คนกลางซื้ออย่างแพง

สถานการณ์ที่ ๒ “ลดแลกแจกแถม”

ที่ตลาดในหมู่บ้าน มีร้านขายผลไม้ ๔ ร้านตั้งอยู่ติดกัน ต่างคนต่างขายกล้วยหอมเหมือนกันเป๊ะ ช่วงหนึ่งมีลูกค้าน้อยลง ร้านหนึ่งเริ่มแจกกล้วยฟรี ๑ ลูก ถ้าซื้อครบ ๓ หวี ร้านอื่นจึงลดราคาทันทีเพื่อแข่งกันขายลูกค้าดีใจ แต่พอผ่านไปไม่นาน ร้านเล็ก ๆ สองร้านต้องปิดตัวเพราะสู้ราคากับร้านใหญ่ไม่ได้

คำถาม

สถานการณ์นี้คือ “ฟังพา” หรือ “แข่งขัน” หรือทั้งสอง
ใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์

แข่งขัน

ปัญหาหรือความเสี่ยง

- ร้านเล็กสู้ราคาไม่ได้ ต้องปิดกิจการ
- ลูกค้าได้ประโยชน์ระยะสั้น แต่ระยะยาวอาจเหลือร้านผูกขาด
- การลดราคาเกินไป อาจทำให้สินค้าคุณภาพต่ำลง

สถานการณ์ที่ ๓ “กล้วยตากช่วยหมู่บ้าน”

ชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งหนึ่งเคยขายกล้วยน้ำว่าดิบให้พ่อค้าคนกลาง แต่ราคามักถูกกดตลอด พวกเขาจึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แปรรูปกล้วยเป็นกล้วยตากขายออนไลน์ ทำแบรนด์ของตัวเอง และต่อรองราคากับตลาดได้มากขึ้น รายได้ของชาวบ้านเริ่มมั่นคงกว่าเดิม

คำถาม

สถานการณ์นี้แสดงถึงการ “ฟังพา” หรือ “แข่งขัน” หรือ
ทั้งสอง ชุมชนจัดการปัญหาอย่างไร

ฟังพา และแข่งขัน

ปัญหาหรือความเสี่ยง

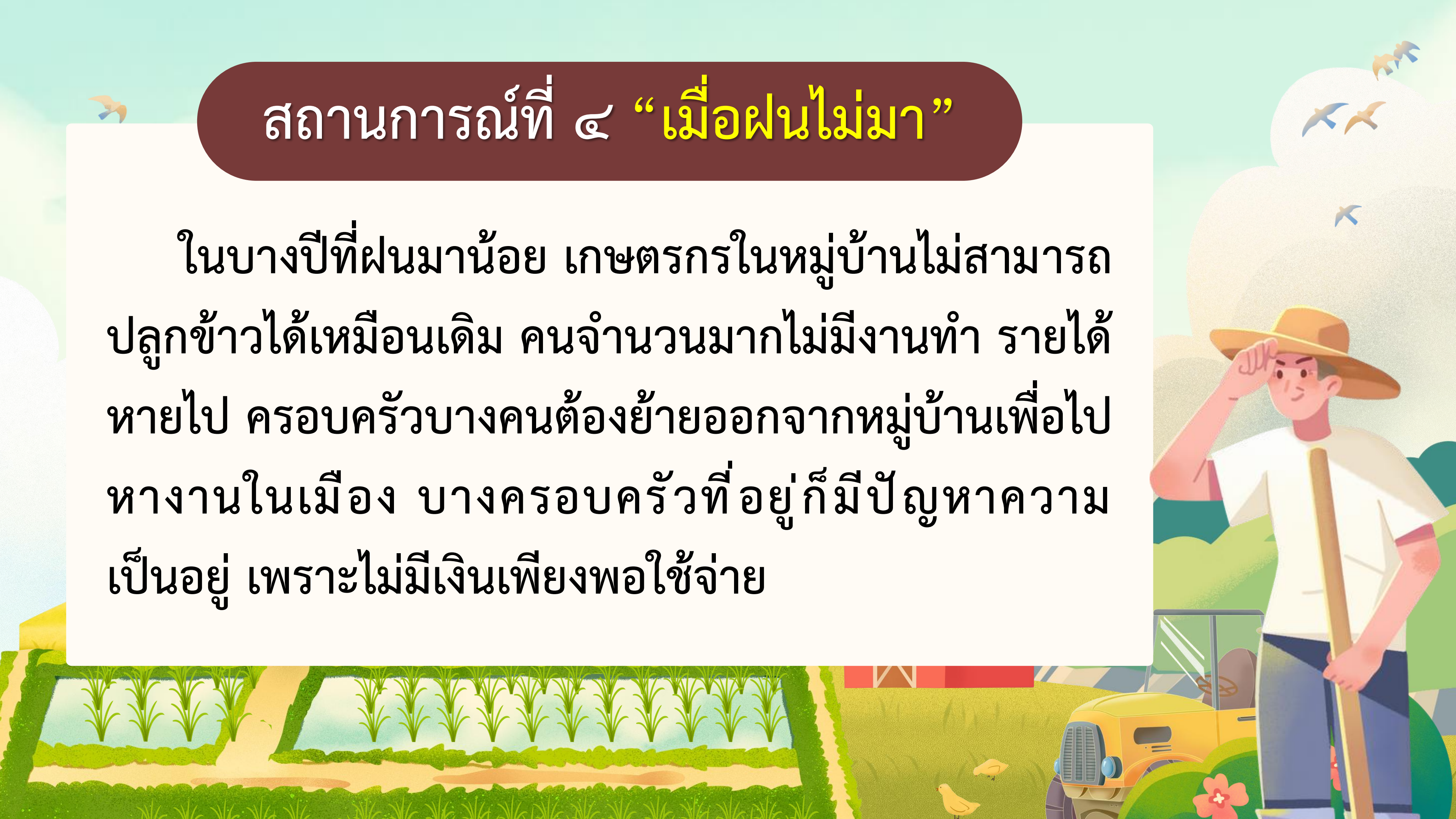
- ถ้าทำไม่ดีพอ อาจแข่งกับตลาดนอกชุมชนไม่ได้
- ต้องมีความรู้ด้านการตลาดและการจัดการ
- ถ้าไม่สามัคคีในกลุ่ม อาจล้มเหลว

(แต่กรณีนี้ถือเป็นตัวอย่างของการพลิกวิกฤตด้วยการฟังพากันอย่างสร้างสรรค์)

สถานการณ์ที่ ๔ “เมื่อฝนไม่มา”

ในบางปีที่ฝนมาน้อย เกษตรกรในหมู่บ้านไม่สามารถปลูกข้าวได้เหมือนเดิม คนจำนวนมากไม่มีงานทำ รายได้หายไป ครอบครัวบางคนต้องย้ายออกจากหมู่บ้านเพื่อไปหางานในเมือง บางครอบครัวที่อยู่ก็มีปัญหาความเป็นอยู่ เพราะไม่มีเงินเพียงพอใช้จ่าย

คำถาม

ปัญหาในชุมชนนี้เกี่ยวข้องกับการ “ฟังพา” หรือ “แข่งขัน” หรือทั้งสอง
ถ้าเป็นคุณจะเสนอทางออกอย่างไร

ฟังพา

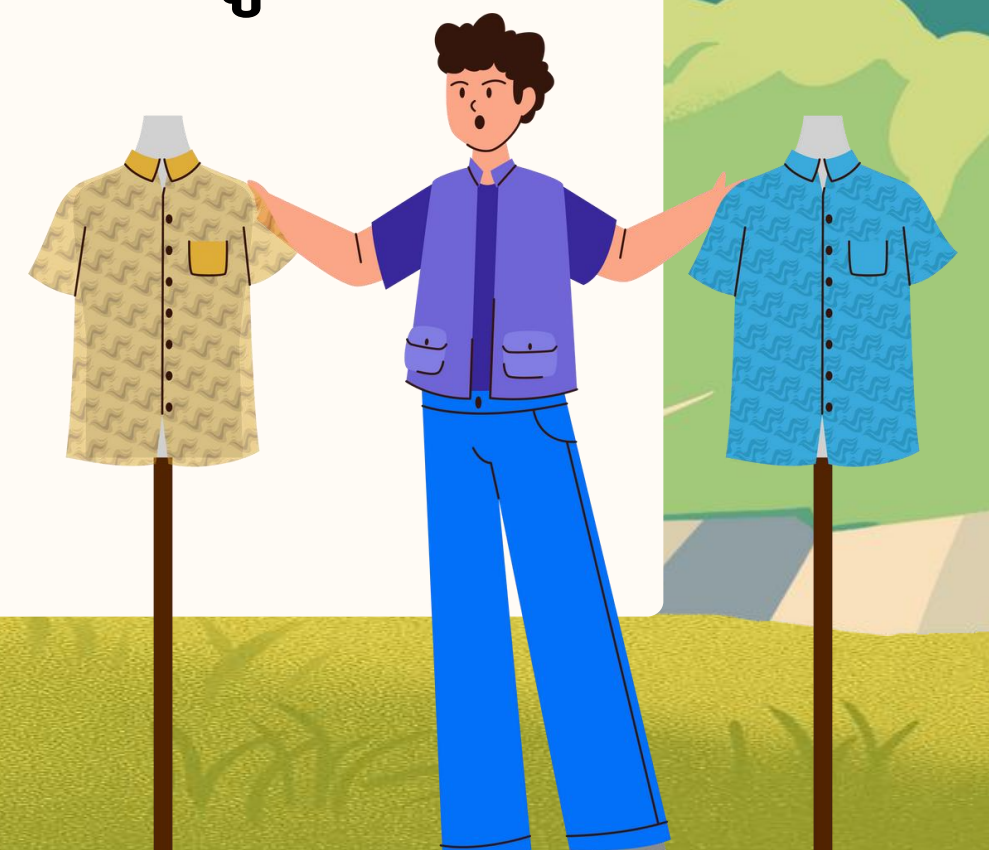
ปัญหาหรือความเสี่ยง

- ชุมชนฟังพาการเกษตรอย่างเดียว ไม่มีแผนสำรอง
- รายได้ไม่แน่นอน ย้ายถิ่นฐานครอบครัวไม่มั่นคง
- เกิดปัญหาสังคมจากการอพยพ เช่น เด็กขาดการดูแล

สถานการณ์ที่ ๕ “เสื้อยืดจากโรงงาน กับช่างตัดเสื้อในชุมชน”

เดิมทีในหมู่บ้านมีช่างตัดเสื้ออยู่ ๓ คนที่คนในชุมชนชอบใช้บริการ เพราะสามารถสั่งตัดตามขนาดได้และมีลายผ้าหลากหลาย แต่เมื่อมีโรงงานเสื้อยืดเปิดใหม่ใกล้ตลาด ชาวบ้านหลายคนเริ่มหันไปซื้อเสื้อยืด ราคาถูกที่ผลิตจำนวนมากจากโรงงานแทน เพราะสะดวกและถูกกว่า ส่งผลให้ช่างตัดเสื้อในหมู่บ้านมีลูกค้าน้อยลง บางรายต้องเลิกกิจการ

คำถาม

สถานการณ์นี้คือ “ฟังพา” หรือ “แข่งขัน” หรือทั้งสอง
คุณคิดว่าควรทำอะไรเพื่อให้ช่างในชุมชนอยู่รอดได้

แข่งขัน

ปัญหาหรือความเสี่ยง

- ช่างตัดเสื้อในชุมชนเสียเปรียบ รายได้ลด
- โรงงานใช้ต้นทุนต่ำขายถูก ทำให้คนไม่เห็นคุณค่าของงานฝีมือ
- อาจทำให้เกิดการเลิกกิจการและคนในชุมชนไม่มีอาชีพ

สถานการณ์ที่ ๒ “น้ำพริกขวดเดียว...ช่วยได้ทั้งหมู่บ้าน”

ป้ารำไพทำอาชีพขายน้ำพริกเผาสูตรโบราณในตลาดเป็นประจำ หลายปีผ่านไป หลานของป้าเรียนรู้วิธีขายของออนไลน์ จึงช่วยป้าสร้างแบรนด์น้ำพริก “ยายเผ็ด” และจ้างคนในหมู่บ้านมาช่วยกันตำ พิมพ์ฉลาก และแพ็กสินค้า ป้ารำไพยังแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนหมู่บ้านด้วย คนในชุมชนมีงานทำและภูมิใจในสินค้า

? ? คำถาม

สถานการณ์นี้คือ “พึ่งพา” หรือ “แข่งขัน”
หรือทั้งสอง อะไรคือปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น

พึ่งพา และแข่งขัน

ปัญหาหรือความเสี่ยง

- ถ้าคุณภาพตกลง อาจเสียชื่อเสียง
- ต้องแข่งกับน้ำพริกยี่ห้ออื่นในตลาดใหญ่
- ต้องบริหารคนในชุมชนให้ดี ไม่ให้เกิดปัญหาในกลุ่ม

การพึ่งพากันเป็นสิ่งดี แต่ถ้ามากเกินไปจนไม่คิดพึ่งตัวเองเลย เมื่อเกิดปัญหา เช่น สินค้าขาดแคลน ราคาพุ่ง หรือการขนส่งหยุดลง เราจะลำบากทันที เศรษฐกิจที่ดีต้องพึ่งกันอย่างสมดุล และรู้จักพึ่งตนเองเท่าที่จำเป็นด้วย

การแข่งขันช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และของดีราคาถูกก็จริง แต่ถ้าแข่งกันหนักเกินไป คนตัวเล็กก็จะถูกเบียดออกไปจากตลาดสังคมที่เหลือแต่ผู้ชนะ จะไม่มีความหลากหลายและไม่มีโอกาสให้คนใหม่ ๆ ได้เติบโต

ใบงานที่ ๘

เรื่อง เลือทางรอด เศรษฐกิจชุมชน

ใบงานที่ ๘ เรื่อง เลือทางรอด เศรษฐกิจชุมชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง เศรษฐศาสตร์น่ารู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง พึ่งพา แข่งขัน และอยู่รอดในระบบเศรษฐกิจไทย

รายวิชา สังคมศึกษา รหัสวิชา ส๒๑๑๐๓ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างน้อย ๒ ทางเลือก โดยเปรียบเทียบว่าทางใดใช้แนวคิด “พึ่งพา” หรือ “แข่งขัน” หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน

สถานการณ์ที่กลุ่มได้รับ คือ

.....

.....

.....

ทางเลือกที่ ๑

☐ พึ่งพา

☐ แข่งขัน

☐ ทั้งสองอย่าง

.....

.....

ทางเลือกที่ ๒

☐ พึ่งพา

☐ แข่งขัน

☐ ทั้งสองอย่าง

.....

.....

ทางเลือกไหนที่กลุ่มเราคิดว่าดีที่สุดตอนนี้ เพราะอะไร

.....

.....

.....

สถานการณ์ที่ ๑ “ข้าวถูก แต่คนขายจน”

ชาวนาในตำบลแห่งหนึ่งปลูกข้าวขายให้พ่อค้าคนกลาง มาหลายปี แม้จะขยันและผลิตได้มาก แต่ราคาที่ได้รับ กลับต่ำลงทุกปี เพราะไม่มีสิทธิ์ตั้งราคาเอง ชาวนาบางคน เริ่มไม่มีกำลังใจทำต่อ เพราะรู้สึกว่าเหนื่อยแต่ไม่คุ้มค่า บางคนก็กู้เงินมาทำนาแล้วต้องเป็นหนี้

สถานการณ์ที่ ๒ “ไม่มีงานเพราะไม่มีฝน”

ชาวบ้านในชุมชนแห่งหนึ่งส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่ที่ต้อง
พึ่งฝน ถ้าปีไหนฝนตกน้อยก็ทำอะไรไม่ได้ รายได้หายไป
ทั้งครอบครัว พ่อหมดฤดูปลูกก็ไม่มีงาน คนหนุ่มสาวต้อง
ย้ายไปทำงานในเมือง ปล່อยให้คนแก่เลี้ยงหลานและอยู่
กันลำพังในหมู่บ้าน

สถานการณ์ที่ ๓ “ห้างมา ร้านชุมชนหาย”

เมื่อห้างสรรพสินค้าเปิดใหม่ใกล้หมู่บ้าน ทำให้คนในชุมชนแห่กันไปซื้อของในห้างเพราะราคาถูกและมีโปรโมชั่น ส่งผลให้ร้านขายของชำในหมู่บ้านที่เคยขายดีขายได้น้อยลงเรื่อย ๆ บางร้านต้องปิดตัวลง คนในชุมชนเริ่มรู้สึกว่าเป็นเงินหมุนเวียนออกนอกหมู่บ้าน

สถานการณ์ที่ ๔ “เก่งแต่ขายไม่เป็น”

หมู่บ้านแห่งหนึ่งมีชาวบ้านฝีมือดีหลายคน เช่น
ทำตะกร้าสาน ทำสบู่สมุนไพร ทำขนมพื้นบ้าน
แต่สินค้ากลับขายไม่ออก เพราะไม่มีใครรู้จัก ไม่มีใคร
ในชุมชนมีทักษะเรื่องการตลาดหรือออนไลน์
ทำให้แม่ของจะดี แต่ก็ไม่มีรายได้พอเลี้ยงชีพ

สถานการณ์ที่ ๕ “แย่งลูกค้ากันเอง”

ในตลาดของหมู่บ้าน มีร้านขายของกินคล้ายกันหลายร้าน เช่น ข้าวเหนียวหมูπίง ก๋วยเตอด น้ำเต้าหู้ บางช่วงมีลูกค้าน้อย ทำให้บางร้านต้องลดราคา บางร้านแจกของแถม สุดท้ายเกิดการทะเลาะกันเพราะหาว่ากันและกันแย่งลูกค้า คนในชุมชนเริ่มแบ่งพวก

สถานการณ์ที่ ๒ “ปลูกเหมือนกัน ขายไม่ออก”

ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกพืชผักชนิดเดียวกันคือพริก เพราะช่วงก่อนราคาดี จึงพากันปลูกมากขึ้นพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน แต่พอถึงเวลาเก็บเกี่ยวปรากฏว่าพริกล้นตลาด ราคาตกต่ำ ขายไม่ได้ หลายคนขาดทุนและมีหนี้สิน เพราะลงทุนไปเยอะเกินไปโดยไม่ได้วางแผนร่วมกัน

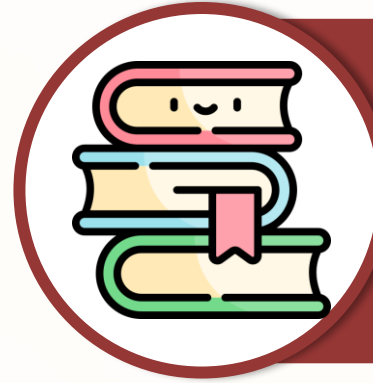

ถ้าเราอยากให้
อยู่รอดทั้งชุมชน
ควรทำยังไง

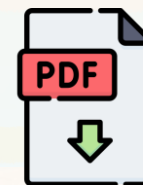
“ฟังพาอย่างฉลาด แข่งขันอย่างมีน้ำใจ
เศรษฐกิจจะดี ชุมชนจะอยู่ได้
และเราจะเติบโตไปด้วยกัน”

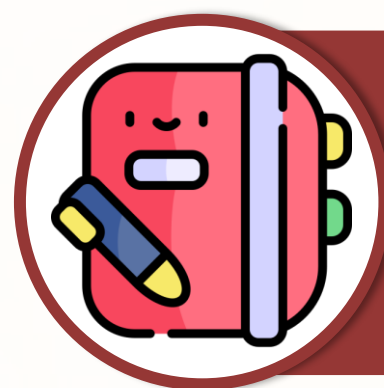

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง สำรวจตลาด และความต้องการ ของผู้บริโภค

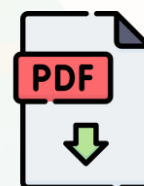

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา สังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบงานที่ ๙ เรื่องสำรวจตลาด
และความต้องการของผู้บริโภค

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา สังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑